

Adverb

Tekst og filosofiske spørsmål:

Øyvind Olsholt

Sist oppdatert: 20. november 2003

Forteller oss noe nytt om ord eller setninger

Adverb er navnet på en rekke småord i språket som forteller oss noe om andre ord eller om hele setninger. I setningen **Hun spiste langsomt** er **langsomt** adverbet som forteller oss noe om verbet i setningen (**spiste**). I setningen **Solen skinner alltid ved Middelhavet** er **alltid** adverbet som forteller oss noe nytt om setningen **Solen skinner ved Middelhavet**. Vi får vite, ikke bare at solen skinner ved Middelhavet, men også *når* den gjør det, nemlig *alltid*.

Når vi sier at adverbet forteller oss noe om andre ord, tenker vi først og fremst på *verb* (ordklassen heter jo tross alt *adverb*), men også *adjektiver* og *andre adverb*. Her er noen eksempler:

Adverb som står til verb:

- **Han hoppet langt** – adverbet **langt** står her til verbet **hoppet**
- **Hun spiste fort** – adverbet **fort** står her til verbet **spiste**
- **Hun danset annerledes** – adverbet **annerledes** står her til verbet **danset**

Adverb som står til adjektiver:

- **Klærne var uhorvelig skitne** – adverbet **uhorvelig** står her til adjektivet **skitne**
- **Han var veldig trist** – adverbet **veldig** står her til adjektivet **trist**
- **Han er ganske utholdende** – adverbet **ganske** står her til adjektivet **utholdende**

Adverb som står til andre adverb:

- **Hun tenker rasende fort** – adverbet **rasende** står her til adverbet **fort**
- **Hun sover utrolig trygt** – adverbet **utrolig** står her til adverbet **trygt**
- **Han er usannsynlig høyt begavet** – adverbet **usannsynlig** står her til adverbet **høyt** som igjen står til adjektivet **begavet**

De fleste adverb er som du ser dannet av adjektiver. Mesteparten av adverbene i eksemplene overfor stammer fra adjektiver. Vi sier da at adjektivene blir brukt *adverbialt*. I setningen **Hun er trygg** er **trygg** et adjektiv, mens i setningen **Hun sover trygt** er adjektivet **trygg** brukt adverbialt.

Adjektivet **trygg** blir altså forandret til adverbet **trygt**. Igjen ser vi at adverbet tilfører noe nytt til betydningen av et annet ord: vi får vite, ikke bare *at* hun sover, men også *hvordan* eller *på hvilken måte* hun sover.

Gradbøyning

Alle adverb som er dannet fra adjektiver gradbøyes som et adjektiv (dette gjelder også enkelte andre adverb som ikke stammer fra et adjektiv). Her er noen eksempler på typisk gradbøyning av adverb:

Positiv	Komparativ	Superlativ	Tilsvarende adjektiv
pent	penere	penest	pen
vondt	verre	verst	vond
langt	lenger	lengst	lang
lenge	lenger	lengst	
ille	verre	verst	
lite	mindre	minst	liten
mye	mer	mest	
godt	bedre	best	god
gjærne	heller	helst	

«Egentlige» adverb

Noen adverb bøyes aldri og de har heller ingen tilsvarende adjektiver: **nå, ute, her, der, opp, ofte, kanskje, hjemme, derfor, ikke, aldri, likevel**. Her er noen eksempler på bruke av disse adverbene:

- Jeg forstår **aldri** hva han sier
- **Kanskje** kommer kongen
- Han mente ikke noe med det **likevel**
- **Der** sner det mye om vinteren
- Opera er **ofte** kjedelig
- Han var **derfor** klar over hva det gikk ut på
- **Nå** får det være nok!
- Han er stort sett **hjemme**
- Jeg tror **ikke** på noe av det

Preposisjoner som adverb

Alle preposisjoner kan brukes som adverb, f.eks. **i, til, fra, på, over, om, ved, for, etter** osv. Her er noen eksempler:

- En kasse med leker **i**
- Han sprang **over**
- En hatt med blomster **på**

Inndeling i klasser

- **Stedsadverb:** her, der, hit, tilbake, ut, hvor, hjemme
- **Tidsadverb:** da, nå, aldri, alltid, ofte, når, sjelden, snart
- **Måtesadverb:** annerledes, bra, fort
- **Gradsadverb:** altfor, ganske, litt, nokså, svært, veldig
- **Nektingsadverb:** ikke
- **Sammenbindingsadverb:** derfor, også, dessuten
- **Modale adverb:** sikkert, kanskje, nok, vel, visstnok
- **Spørreadverb:** hvor, hvorfor, hvordan
- **Relative adverb:** hvor, der (han viste meg huset hvor/der han bodde)

Hva skal vi med adverb?

Uten adverbene ville språket blitt fattigere og mindre nyansert. Adverbene hjelper oss til å uttrykke oss tydeligere, de gjør språket levende og vakkert. Men noen adverb har vært så uheldige å bli moteord, f.eks. **veldig** og **liksom**. Da gjør de ikke lenger språket mer nyansert, men tvertimot mindre nyansert, særlig når de brukes samtidig:

- CD'en er **veldig** bra **liksom**
- Det er **liksom veldig** kjedelig når det ikke går så bra
- Det er **veldig** synd på henne **liksom**
- Det er **på en måte veldig** teit når man **liksom** ikke har noen å være sammen med

Et tegn på et høyt utviklet språk er det at det inneholder mange adverb. Norsk inneholder mange adverb. Men andre språk har mange flere adverb (og adjektiver) enn norsk, f.eks. fransk. La oss derfor bruke så mange som mulig av de adverbene vi har tilgjengelige slik at vi ikke glemmer dem – og uten å misbruke noen av dem.

A. Spørsmål

1. Hva gjør/hvilken funksjon har et adverb?

2. Hvilke andre ordklasser står adverbene til?

3. Hvilke andre ordklasser kan adverb stamme fra?

4. Nevn noen eksempler på adverb som aldri bøyes.

5. Hva tror du vi mener når vi sier at et adverb er modalt?

B. Oppgaver

1. Sett strek under adverbene i setningene

- Han er ubegripelig klossete
- Uansett hvor mye han strevde så fikk han det ikke til
- Det var noen forferdelig sinte bier
- Tenk om alle var så pene som henne!
- Imorgen er det julaften
- Den som ler sist, ler best
- Å være eller ikke være, det er spørsmålet
- Skulle tro det sto om livet slik hun maser!
- Bare jeg hadde hatt litt mer å rutte med!

2. Undersøk setningene

Finn først adverbet (eller adverbene) i disse setningene. Deretter finner du hvilket ord adverbene står til og hvilken ordklasse dette ordet tilhører.

a. Eksempel: Der gikk det unna skal jeg si deg

Adverb i setningen: unna

Ord som adverbet står til: gikk

Ordklassen til dette ordet: verb

b. Noen ganger er det helt ålreit

Adverb i setningen:

Ord som adverbet står til:

Ordklassen til dette ordet:

c. Jeg vil helst være hjemme jeg

Adverb i setningen:

Ord som adverbet står til:

Ordklassen til dette ordet:

d. Kanskje du kunne hjelpe meg med å løfte dette

Adverb i setningen:

Ord som adverbet står til:

Ordklassen til dette ordet:

e. Vi sees altfor sjelden

Adverb i setningen:

Ord som adverbet står til:

Ordklassen til dette ordet:

f. Hun er egentlig ganske søt

Adverb i setningen:

Ord som adverbet står til:

Ordklassen til dette ordet:

g. Jeg tror jeg er litt forelsket jeg...

Adverb i setningen:

Ord som adverbet står til:

Ordklassen til dette ordet:

h. Hvor mye penger har du?*Adverb i setningen:**Ord som adverbet står til:**Ordklassen til dette ordet:***i. Du er så utrolig dum!***Adverb i setningen:**Ord som adverbet står til:**Ordklassen til dette ordet:***j. Det er ingenting som er så herlig som å bade naken***Adverb i setningen:**Ord som adverbet står til:**Ordklassen til dette ordet:***k. Denne bilen er det nesten aldri noe galt med***Adverb i setningen:**Ord som adverbet står til:**Ordklassen til dette ordet:***l. Det var omtrent det verst tenkelige du kunne sagt til henne***Adverb i setningen:**Ord som adverbet står til:**Ordklassen til dette ordet:*

Svar på spørsmålene og oppgavene

A. Spørsmål

1. Hva gjør et adverb/hvilken funksjon har et adverb?

Adverb er ord som tilfører ny betydning til (modifiserer betydningen av) andre ord, deler av setninger eller hele setninger.

2. Hvilke andre ordklasser står adverbene til?

De kan stå til verb (det vanligste), adjektiver eller andre adverb.

3. Hvilke andre ordklasser kan adverb stamme fra?

De kan stamme fra adjektiver eller preposisjoner.

4. Nevn noen eksempler på adverb som aldri bøyes.

vel, alene, nå, sikkert, visstnok, ute, her, der, hvor, opp, oppe, så, ofte, kanskje, hjemme, derfor, ikke, aldri, alltid, likevel, antagelig

5. Hva tror du vi mener når vi sier at et adverb er modalt?

«Modalt» kommer fra det latinske «modus» som opprinnelig betyr «måte». Når et adverb er modalt, mener vi at ordet sier noe om på hvilken måte noe skjer eller er tilfelle. I setningen «Det er sikkert sant» sier adverbet «sikkert» noe om den måte det er sant på: det er ikke bare sant, det er sikkert sant. (Legg merke til her at tilføyelsen av «sikkert» ofte fører til at uttrykkene blir mindre sikre enn de ville vært uten tilføyelsen!)

B. Oppgaver

1. Sett strek under adverbene i setningene

- a) Han er ubegripelig klossete
- b) Uansett hvor mye han strevde så fikk han det ikke til
- c) Det var noen forferdelig sinte bier
- d) Tenk om alle var så pene som henne!
- e) Imorgen er det julaften
- f) Den som ler sist, ler best
- g) Å være eller ikke være, det er spørsmålet
- h) Skulle tro det sto om livet slik hun maser!
- i) Bare jeg hadde hatt litt mer å rutte med!

Kommentarer:

b) «så» er her ikke adverb, men konjunksjon, den binder sammen to setningsdeler

h) «slik» kan både opptre som pronomer og som adverb, her er det adverb fordi det forholder seg til verbet «maser»

i) «mer» forholder seg til verbet «rutte», «litt» forholder seg til «mer» og «bare» forholder seg til hele setningen

2. Undersøk setningene**b. Noen ganger er det helt ålreit**

Adverb i setningen: **helt**

Ord som adverbet står til: **ålreit**

Ordklassen til dette ordet: **adjektiv**

c. Jeg vil helst være hjemme jeg

Adverb i setningen: **helst, hjemme**

Ord som adverbet står til: **helst: hele setningen, hjemme: være**

Ordklassen til dette ordet: **være: verb**

d. Kanskje du kunne hjelpe meg med å løfte dette

Adverb i setningen: **kanskje**

Ord som adverbet står til: **hele setningen**

Ordklassen til dette ordet: **-**

e. Vi sees altfor sjelden

Adverb i setningen: **altfor, sjelden**

Ord som adverbet står til: **altfor: sjelden, sjelden: sees**

Ordklassen til dette ordet: **sjelden: adverb, sees: verb**

f. Hun er egentlig ganske søt

Adverb i setningen: **egentlig, ganske**

Ord som adverbet står til: **egentlig: ganske, ganske: søt**

Ordklassen til dette ordet: **ganske: adverb, søt: adjektiv**

g. Jeg tror jeg er litt forelsket jeg...

Adverb i setningen: **litt**

Ord som adverbet står til: **forelsket**

Ordklassen til dette ordet: **adjektiv**

h. Hvor mye penger har du?

Adverb i setningen: **hvor, mye**

Ord som adverbet står til: **hvor:mye, mye: penger**

Ordklassen til dette ordet: **mye: adverb, penger: substantiv**

i. Du er så utrolig dum!

Adverb i setningen: **så, utrolig**

Ord som adverbet står til: **så: utrolig, utrolig: dum**

Ordklassen til dette ordet: **utrolig: adverb, dum: adjektiv**

j. Det er ingenting som er så herlig som å bade naken

Adverb i setningen: **så**

Ord som adverbet står til: **herlig**

Ordklassen til dette ordet: **adjektiv**

k. Denne bilen er det nesten aldri noe galt med

Adverb i setningen: **nesten, aldri**

Ord som adverbet står til: **nesten: aldri, aldri: hele setningen**

Ordklassen til dette ordet: **aldri: adverb**

l. Det var omtrent det verst tenkelige du kunne sagt til henne

Adverb i setningen: **omtrent, verst**

Ord som adverbet står til: **omtrent: hele setningen, verst: tenkelige**

Ordklassen til dette ordet: **tenkelige: adjektiv**

Filosofiske grublerier

1. Se på de følgende setningene:

1: «Filmen hadde dyktige skuespillere, spennende handling og fin musikk.»

2: «Filmen hadde svært dyktige skuespillere, handlingen var nokså spennende og musikken var sjeldent fin.»

Finner du noen adverb i disse setningene? Spiller det noen rolle om vi bruker den ene eller den andre setningen? Er det viktig at andre forstår akkurat hva vi mener eller er det ikke så nøye bare vi selv vet hva vi mener?

2. Skriv ned i et par setninger hva du synes om disse oppgavene uten å bruke et eneste adverb. Hvordan ville språket blitt uten adverb? Ville vi tenkt eller oppført oss annerledes om det ikke fantes adverb i språket? Ville verden sett annerledes ut for oss uten adverb?

3. Hadde det vært fint om språket inneholdt færre ord? Hva hadde den største fordelene med det vært? Hvor mange av ordene i språket synes du vi kunne kutte ut? Går det en grense for hvor mange ord vi kunne stryke? Hvis ikke, mener du da at vi kunne klart oss uten språk overhodet? Hadde mennesker vært mennesker uten språk?